

Verdens første Bebyggelse og det Samkvem, som for-
dum kan have fundet Sted mellem Nationerne paa
begge Sider af Beringstrædet. En Selvfølge er det jo,
at den nævnte Sammenligning tillige maa omfatte,
maaske vel endog som det Vigtigste, de nordligere
østsiberiske Folkeslag, navnlig Kamschadaler, Korjæker
og Tschukscher. Ganske i Almindelighed betragtet
maa man jo dernæst betænke, at et Spørgsmaal som
det nysnævnte, om hvad der kan være foregaaet mel-
lem Nationerne Tusinder af Aar før de ældste histo-
riske Efterretninger, fremfor alt kræver Tid. Histo-
rien skal jo i saa Fald læres af Sagn, Sprog og af,
hvad der er frembragt ved Menneskehænder. Det
Sidste kræver Sammenligninger, som forudsatte Sam-
linger, Museer. I disse skal den sidste Haand lægges
paa Værket; her skulle Spørgsmaalene afgjøres. Hvad

de enkelte Rejsende se, maa jo med Hensyn til de
mere omfattende Spørgsmaal blive ensidigt og mangel-
fuldt. Men paa den anden Side maa jo dog Ind-
samlerens Arbejde, dersom Udbyttet nogenlunde skal
svare til Ulejligheden og Omkostningerne, være for-
bundet med kulturhistorisk Granskning. Den Rejsende
maa først og fremmest kunne bedømme Gjenstandenes
forskjellige Vigtighed; han maa vide, hvad det især
kommer an paa, og ved at gøre sig bekendt med
Gjenstandenes Anvendelse sætter han sig da ind i
Folkets Næringsveje, Skikke, Religion og, efter Om-
stændighederne, Sagn. At Jacobsen har været sig
dette bevidst og lagt stor Dygtighed for Dagen i disse
Henseender, derom vidner det Udvalg, han har vidst
at gøre, og de forklarende Bemærkninger, som findes
i de Optegnelser, han har leveret.

Fra Grønland.

Af Premierløjtnant i Flaaden V. Garde.

Isforholdene ved Grønland i Sommeren 1891.

Isforholdene i den østlige Del af Davisstrædet
langs Grønlands Vestkyst have i Sommeren 1891 været
ganske ejendommelige, idet der nemlig mod Sædvane
saa godt som slet ingen Polaris har været, i alt Fald
ikke indtil det sidste Skibs Afgang i Midten af
Oktober.

I Maj, Juni og Juli plejer den største Ismasse
at findes under Sydvestgrønlands Kyst, og den ringe
Mængde Is, der overhovedet er kommen fra Østkysten
til Davisstrædet i Aar, har da ogsaa vist sig i disse
Maaneder, men rigtignok i saa forsvindende ringe
Mængde, at man i en længere Aarrække savner et
Sidestykke hertil. Det er ikke saa sjældent, at der
en stor Del af Sommeren ingen Is ligger inde under
selve Landet, men man plejer da at træffe den længere
ude i Davisstrædet; i Aar har Isen imidlertid hverken
været under Land eller i Søen, og det lyder næsten
endnu ejendommeligere, naar det sammenholdes med,
at Polarstrømmen, der løber sydefter langs Øst-
kysten rundt Kap Farvel og op langs Vestkysten,
ifølge paalidelige Iagttagelser har løbet som sædvanlig
langs Sydvestgrønlands Kyst og i Aar oven i Kjøbet
stærkere end ellers, begunstiget af de vedholdende
sydlige Vinde, der have hersket i Vestgrønland i den
forløbne Sommer.

Storisen (saaledes kaldes jo denne Polaris) bruger
omkring 1 Aar om at tilbagelægge Vejen fra Far-
vandet mellem Østgrønland og Spitsbergen til Syd-
vestgrønland. Dette véd man fra Skibes og Ex-
peditioners Drift med Isen, og den Is, der efter Sæd-
vane skulde have givet Møde i Sydvestgrønland i Aar,
skulde altsaa have forladt de høje Bredder under
Østgrønlands Kyst ifjor Sommer. Naar der nu
næsten ingen Is er kommet i Aar, da kunne Grundene
hertil være: 1) At der ifjor Sommer er løsrevet
mindre Is end sædvanlig fra Polarhavet; 2) at den
Kraft, der driver Isen sydefter, ikke har været til-
stede i saa høj Grad som sædvanlig og endelig, 3) at
Størstedelen af Isen er bleven tilintetgjort undervejs.

Det er en bekendt Sag, at Isaarene ere forskjel-
lige oppe i det høje Nord, og det Samme gjælder for
Farvandene omkring Spitsbergen, Jan Mayen, Island
og Østgrønland. Selv om en Hovedregel lader sig
paavise, afvige de enkelte Aar dog ofte ganske an-
tagelig fra Middelaaret, hvilket navnlig er konstateret
af Sæl- og Hvalfangerne, men de enkelte Expeditions-
skibe, der nu og da vise sig oppe i disse Farvande,
have da ogsaa — som „Hekla“ i Aar — maattet er-
kjende, at intet er saa lunefuldt som Isen.

Sammenlignes Isforholdene i Aar med de til-
svarende ifjor, er Forskjellen ogsaa strax paafaldende,

og den forklarer tildels, at Storisen i Aar er optraadt med saa ringe Mægtighed i Davisstrædet.

Medens Polarisens saaledes ifjor i Maanederne Juni og Juli laa i et Bælte med en Bredde af kun 15—40 Mil langs Østgrønlands nordlige Kyst og kun naaede godt og vel halvvejs fra Østgrønland over til Jan Mayen, har denne Ø i det samme Tidsrum i Aar været fuldstændig indesluttet, og Isbæltet har haft en Bredde af indtil 80 Mil. Forskjellen mellem disse to Aar er stor, og selv om man maa sige, at Aaret 1891 har været særdeles isfuldt, troer jeg nok, man tør sige, at Isen ifjor har været tilstede i ringere Mængde end i et almindeligt Middelaar, i alt Fald tyde Is-optegnelserne for en længere Aarrække herpaa. Det er sparsomme Efterretninger, man har at slutte efter; de skrive sig nemlig kun fra Søfangerne, og der er et stort Strøg, hvorpaa disse næsten ikke færdes. Foraarsdage holde de sig oppe paa de meget høje Bredder et godt Stykke nordfor Jan Mayen, og Midsommersdage holde de sig helt nede paa 66—67° N. Br.; Mellempartiet fra Jan Mayen ned til 67° besøges kun ganske forbigaaende. Der foreligger imidlertid alligevel nogle enkelte Sommeroptegnelser fra denne Strækning, og de ere benyttede her.

Betragter man det nu som afgjort, at der ifjor Foraar og Sommer er løsrevet mindre Is end sædvanlig fra Polarhavet, og erindrer man, at Isen er et Aars Tid om at drive fra Polarhavet til Grønlands sydlige Vestkyst, har man sikkert heri Hovedgrunden til, at Davisstrædet har været saa fattigt paa Storis i Aar. Føjes nu hertil, at store Mængder Is tilintetgøres paa den lange Rejse, og at der selvfølgelig intet er til Hinder for, at der har været anrettet særlig stor Ødelæggelse paa Isen under dens Drift forrige Vinter, da er dette tilstrækkeligt oplysende. I den sydlige Del af Vestgrønland var Vinteren 90—91 i alt Fald overordentlig stormfuld, og intet tærer saaledes paa Isen som Stormene og den med dem følgende Temperaturvexling og svære Søgang; de store Iskodser kastes og sønderbrydes mod hverandre, indtil de ere fuldstændig knuste og derved give Plads for Ødelæggelsens videre Fremgang; hvem der ikke har været Vidne til Stormens og Søgangens ødelæggende Magt over Isen, fatter vanskelig, hvor stor den er. At Ødelæggelsen særlig fremskyndes under Grønlands sydlige Østkyst, hvor Isen, foruden Stormene og Søgangen, har en varm modgaaende Strøm løbende lige ved Siden af sig, er indlysende.

Det er altsaa ikke saa ejendommeligt, som det maaske strax synes, at Polarstrømmen kan løbe

uhindret hele Sommeren igjennem, medens Storisen udebliver; hertil hører blot, forekommer det mig, at der det foregaaende Aar har hersket meget rolige meteorologiske Forhold i den Del af Polarhavet, der ligger omkring Spitsbergen og den nordligste Del af Østgrønland, thi jo roligere Vejrforhold, des mindre Is brydes der løs, og før Isen er brudt, kommer der ingen rigtig Gang i dens Drift.

Blandt Grundene til Polarisens sparsomme Forekomst i Davisstrædet i Aar nævnte jeg i Begyndelsen ogsaa, at det kunde tænkes, at den Kraft, der driver Isen sydefter langs Østkysten, har været mindre end sædvanlig.

Hvad der først og fremmest driver Storisen sydefter, er Polarstrømmen, der maa tænkes løbende altid om end med forskellig Hastighed alt efter Aarstiderne og den fremherskende Vindretning. Polarstrømmen er nemlig en nødvendig Faktor i den Udveksling af Vandmasser, som stadig foregaaer mellem de tempererede og varme Have og Polarbassinet, og det kan ikke godt tænkes, at Strømmen skulde ophøre at løbe, selv om Vindforholdene stred imod. En anden og ikke mindre væsentlig Faktor ved Isens Drift er imidlertid Vinden. Møder denne høje, let flydende Is Modvind paa sin Sejlads, da maa den ligesom alle andre Sejlere, der have Vinden imod, men Strømmen med, glæde sig over, at dog ikke alt bringer ad Læ til; Fremgangen standses imidlertid, og det saa længe den daarlige Vind varer, thi man maa erindre, at det her kun drejer sig om en Strømhastighed af henved $\frac{3}{4}$ Mil i 4 Timer, og selv om Isskodserne just ikke kunne rose sig af de fineste Linjer i Bunden og derfor ikke „sejle godt“, skal der dog ikke megen Vind til for at bibringe dem en saa ringe Fart. Kommer der god Vind, da gaaer det til Gjengjæld fremad med forøget Fart, men en bestemt fremherskende Vindretning har derfor stor Indflydelse paa Isdriften. Nu er det ganske vist saaledes, at de nordlige Vinde, der begunstige Isdriften, som Regel ere stærkt overvejende langs Grønlands sydlige Østkyst, men derfor er det jo ikke utænkeligt, at det forløbne Aar har dannet en Undtagelse fra Reglen, og at en anden Vindretning har været den dominerende. Dersom dette har været Tilfældet, er det endnu en Grund til, at Isen er udebleven; Isdriften er nemlig da foregaaet under mindre gunstige Forhold, Farten har været mindre, Opholdet under Østkysten længere, og den fuldstændige Ødelæggelse af Isen, der ellers plejer at foregaa i Davisstrædet, har da maaske allerede fundet Sted under Østgrønland. Sommeren 1891 var langt fra normal herhjemme; det Samme var

Tilfældet i det nordlige Atlanterhav, hvor Vinde fra NE. til SE. spillede en langt større Rolle end sædvanlig. Ere Forholdene abnorme et Sted, er det næsten nødvendigt, at det Samme finder Sted i de nærmest tilgrænsende Egne, og Grønlands Østkyst kan da let være kommen med ind herunder.

Vestisen og Vinterisen have omtrent været normale i Vestgrønland i 1891. Den Første aflagde sit sædvanlige Vinterbesøg ved Kysten, men gik atter tilsøs med Foraarets Komme. Denne Vestisens rogemæssige Forsvinden om Foraaret maa sættes i Forbindelse med en stærk vestgaaende Strøm, der navnlig om Sommeren spores paa de samme Bredder, hvor Vestisen forekommer, og som maa antages forarsaget ved den stærke Afsmeltning fra Landet, hvilken begynder om Foraaret, naar Solen ret faaer Magt, og kulminerer om Sommeren. Vinterisen brød op i den første Halvdel af Juni i Nordgrønland.

Østgrønlandske Besøg i Vestgrønland 1891.

Atter i Aar have tilrejsende Østlændinger fra deres Hjem bragt Efterretninger, som desværre i en sørgelig høj Grad synes at bekræfte den Anskuelse, der flere Gange tidligere er fremsat her i Tidsskriftet, at Østgrønlænderne have saa langt fra opgivet deres Rejser til Vestkysten, at disse og den deraf følgende Indvandring til Vestkysten tværtimod er i Tiltagende.

I Juli Maaned ankom en af de Østlændingbaade, der ifjor besøgte Pamiagdlok atter til Handelsstedet for at handle. Ejeren af Baaden, Napardlukok, en af de Østlændinger, der ifjor lovede at rejse nordefter paa Østkysten og forberede alt til en smuk Modtagelse af Ltnt. Ryders nordfra kommende Expedition, har i Stedet herfor overvintret ved Lindenovsfjorden, den sydligste af Østkystens Fjorde kun 20 Mil fra Pamiagdlok, og befundet sig saa vel her, at han foreløbig ikke mere omgaaes med Tanken om atter at opsøge sit gamle Fædreland Angmagsalik.

Efter at have handlet rejste Napardlukok tilbage til Lindenovsfjorden, men forinden lovede han, at han til næste Aar skulde komme igjen i Følgeskab med fem andre Konebaade fra Angmagsalik-Distriktet. Disse Baade laa ved Lindenovsfjorden og havde allerede indrettet sig dér for den kommende Vinter.

Vi kunne altsaa næste Sommer glæde os til et Besøg af sex østgrønlandske Konebaade, og vi kunne tænke os, hvilke Kraftanstrengelser Missionærerne ville gøre for at hverve saa mange som muligt af denne Flok Mennesker til Daaben. Hvor mange af

de Stakler, der ville gøre det for dem saa skæbnesvangre Skridt at flytte til Missionspladsen, er ikke godt at vide, men sikkert er det, at der er en ikke saa ringe Fare for, at adskillige indlade sig herpaa, og for enhver, der interesserer sig lidt for denne sejge og haardføre Folkestamme, er dette en sørgelig Efterretning. Vi haabe imidlertid, at de fleste af disse Østlændinger endnu engang sige „Nej“, thi selv om de ikke atter drage nordpaa til deres gamle Hjem, men blive ved Lindenovsfjorden eller maaske endnu sydligere, er der dog endnu Haab om at redde dem for en lykkelig Tilværelse paa Østkysten, dersom blot den danske Mission et af de allerførste Aar tager kraftig fat i den i tidligere Artikler her i Tidsskriftet antydede Retning og opretter en Missions- og delvis Handelsstation paa den sydligste Østkyst.

Efter Kpt. G. Holms Opgivelse fandtes der 28 Konebaade i Angmagsalik-Distriktet i 1885; skal der nu ogsaa her oprettes en Missionsstation, gjælder det om ikke at betænke sig altfor længe, thi da 6—7 Konebaade med Besætning, eller mellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{5}$ af hele Befolkningen, alt er flyttet sydefter, kan en længere Udsættelse let føre til, at Størstedelen af Befolkningen er flyttet bort, naar Missionæren kommer til Landet.

I Forbindelse med Ovenstaaende skal jeg anføre Følgende som et glædeligt Tegn paa, at der, trods alt, hvad der nutildags skrives og tales om Grønlandernes Letsindighed og Mangel paa Begreb om, hvad der tjener til deres eget Bødeste, dog endnu blandt Østlændingerne findes Folk med en ret antagelig Modstandskraft. Østlændingen Navfalik, bekjendt fra den danske Konebaadsexpedition, indvandrede for nogle Aar siden fra Østkysten til Vestkysten af Grønland og nedsatte sig paa de tyske Missionærers Opfordring ved Missionsstationen Friedrichsthal. Efter nogle Maaneders Skolegang og efter at have afklippet sit lange „hedenske“ Haar samt aflagt andre i Missionærernes Øjne mindre velsete Reminiscentser fra Østkysten, blev den brave Navfalik, Sælhundenes og Isbjørnenes Skræk, døbt ved Friedrichsthal og fik i Daaben Navnet Barsilai, under hvilket Navn han nu optræder i de officielle Lister, medens han af sine Landsmænd selvfølgelig stadig kaldes ved det Navn, hvorunder han har erhvervet sig Navn som den dygtigste Storfanger paa den sydlige Østkyst.

Navfalik havde været en velstaaende Mand paa Østkysten; han underholdt en stor Familie, holdt Konebaad, Telt og Kajakker, alt af første Kvalitet, men det varede ikke længe, før det begyndte at gaa

tilbage for ham paa Vestkysten. Ligesom de andre Grønlændere syntes han, det var morsomt at faa Penge paa Lommen og at købe europæiske Varer i Butikken. Han solgte derfor sine grønlandske Produkter ligesaa hurtig, som han erhvervede dem, og havde der ikke i denne Mand boet en sjælden Energi, havde han snart, ligesom adskillige af sine Landsmænd, været reduceret til i Trangstiderne at tage sin Tilflugt til Laan og Almisse istedenfor som i gamle Dage paa Østkysten til sine fra Sommeren opsparede Forraad. Forinden det imidlertid var kommet saa vidt med ham, bestemte han sig i Eftersommeren 1890 til, trods Missionærernes misfornøjede Miner, at vende den overbefolkede Missionsplads og Butikken Ryggen. Sammen med de til hans Husstand hørende yngre Fangere og hele sin Familje lastede han sin Konebaad og drog over til de gamle kjendte Egne, hvor han vidste, at der var mange Sælhundede og ikke saa mange Fristelser. Det Sted, hvor han nedsatte sig, hedder Kernertok; det ligger ved Tuglerunat paa den allersydligste Østkyst 8 til 10 Mil fra Handelsstedet Pamiagdlok, netop i det Distrikt, hvor jeg har tilraadet Oprettelsen af en Station for at søge at binde de nordfra kommende Østlændinger og en Del af Beboerne af den overbefolkede sydligste Del af Vestkysten til de her værende rige Fangstpladser. Før Vintrens Frembrud havde Navfalik og hans Ledsagere — ialt 27 Mennesker — deres Hus i Orden, og da de nu i Sommeren 1891 kom tilbage til Vestkysten for at deltage i den gode Sommerfangst og den dermed følgende Selskabelighed og Afvexling, kunde de fortælle deres Landsmænd, at de havde haft det rigt og godt hele Vintren igjennem, medens der, som sædvanlig, havde været Nød og Trangstid paa Vestkysten.

Navfalik befandt sig saa vel ved Kernertok, at han atter i Aar vil overvintre dér. Denne Gang synes han imidlertid at skulle faa flere Ledsagere end i 1890, thi flere af de dygtigere Fangere have besluttet at følge hans Exempel, og gaaer det nu atter godt, hvad der næppe er Tvivl om, vil Kernertok og dermed den sydligste Østkyst nok blive fast beboet igjen ligesom for 40 til 50 Aar siden, da et forholdsvis rigt Liv førtes her.

Det forekommer mig, at der ogsaa heri ligger en Opfordring til den danske Mission om at tage kraftig fat paa Sagen, thi hvad der for Øjeblikket hos adskillige Fangere dæmper Lysten til at flytte til Østkysten, er deres af Missionærerne indpodede Frygt for, hvad der vil ske med deres Sjæle, om de vende Kristendommen Ryggen og falde tilbage til Heden-

skabet. Set fra Missionærernes Standpunkt kan det jo heller ikke nægtes, at en saadan Udflytning vil nedbryde noget af det Opbyggede, men er der først en Missionær paa Østkysten, stiller Sagen sig anderledes. Enhver Foranstaltning fra den danske Missions Side i den antydede Retning maa derfor ogsaa hilses med Glæde, naar blot Missionæren vil vise sig sin Opgave fuldtud voxen. Det kan ikke noksom fremhæves, at det er en særdeles vanskelig Opgave. Stilles der for store Fordringer til Østlændingerne, og venter man, at disse gamle Hedninger, der have saa uhyre meget at passe for at vedligeholde et nogenlunde materielt Velvære, skulle blive Kristne paa et Aar eller to, eller fordrer man, at de lige paa engang skulle aflægge alle deres gamle hedenske Skikke og Tilbøjeligheder, da bærer man sig visselig galt ad, og da kan man ligesaa gjerne blive borte eller lade dem vandre til Friedrichsthal. Missionsstationen maa ikke her hjemme fra bedømmes efter det Antal Døbte og det Antal Omvendelser, den kan præstere hvert Aar; den maa ikke sætte en Ære i at udrydde Angekkoker Trommedanse, og hvad der ellers hænger ved fra Hedenskabets Dage, men den maa arbejde langsomt, men besindigt og sikkert, thi da vil dens Arbejde ogsaa krones med Held og bringe det forønskede Resultat. Tag Exempel efter en Missionær, der for adskillige Aar siden sagde til mig: „Dersom jeg ved min Hjemreise fra Grønland blot kan sige, at jeg har faaet én Grønlænder til at tro rigtig paa Vorherre, da betragter jeg ikke min Mission som forfejlet!“ Hellere én virkelig Troende end 10 eller 100, der andægtig sige Ja og Amen, medens Missionæren hører paa det, og saa have hans Prædikener og Formaninger tilbedste, naar han vender Ryggen til.

At der til Missionsstationen nødvendigvis hører et Handelsetablisement, er selvfølgelig en Ulempe, men gjøres det ikke, flytte Grønlænderne tilbage til Vestkysten. Der foreligger allerede et Andragende fra dem om Oprettelsen af en Handelsstation i denne Egn. Et saadant Etablisement vil dog, om det oprettes, kunne drives efter en mere indskrænket Maalestok end paa Vestkysten, saaledes at der f. Ex. kun forhandles Vaaben, Ammunition, Værktøj og andre nyttige Sager foruden Tobak og maaske ganske enkelte Proviantsorter, og selv om det endelige Resultat engang skulde blive, at Handelen blev ligesaa udstrakt som paa Vestkysten, vilde man dog have opnaaet at sprede Befolkningen over et større Distrikt, hvad der i Grønland betyder ikke saa lidt for det materielle Velvære.